

Utsira kommune

KOMMUNEDELPLAN NATURMANGFOLD 2025-2033

Mål og strategier for å bevare natur og arts mangfold i Utsira kommune

29.10.2025

FORORD

Naturmangfold omfatter alle ulike former for natur med økologiske prosesser, biologisk, landskapsmessige og geologiske mangfold. Naturen har en egenverdi og er samtidig selve grunnlaget for menneskelig eksistens. Den sikrer oss tilgang til økosystemtjenester som næring fra havet, drikkevann, og pollinering av matplanter.

Det er nedfelt i [naturmangfoldloven](#) at naturen med dens mangfold skal tas vare på ved bærekraftig bruk og vern. Bærekraftig bruk og forvaltning av naturen er avgjørende for å stanse tap av naturmangfoldet slik at vårt livsgrunnlag ikke blir ødelagt. Dette er tydelig i Utsira som har et nasjonalt viktig jordbrukskapt kulturlandskap å ta vare på som er avhengig av utmarksbeiting og skjøtsel for å ta vare på særlig artsmangfold i lynghei og annen naturbeitemark. Øykommunen består av 99% havområder, hvor vi har begrenset råderett. Men vi vil være en pådriver for en bærekraftig forvaltning av våre havområder og egen strandsone.

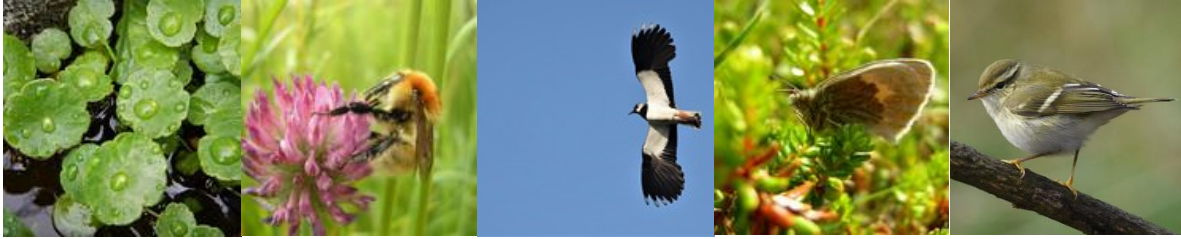
Utsira er en god representant for landskapstypen “Ytre øyer og kystlandskap” i Norge. Hele øykommunen ble pekt ut som utvalgt kulturlandskap i 2022 i regi Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og Riksantikvaren. I oppdatert rødliste for 2021 teller vi totalt 66 rødlistede arter, hvorav 3 (1) kritisk truet, 15 (12) er truet, 18 sårbar og 30 (27) er nær truede arter. Tallene i parentes er arter som opptrer her mer sporadisk og ikke årvisst. De fleste rødlistede arter er knyttet til sårbare marine miljøer og den truede landskapstypen kystlynghei.

Denne planen skal gi oss en oversikt over biologisk mangfold i kommunen, hvordan vi skal øke bevissthet om naturmangfold mangfold og hvordan vi skal ta vare på vårt biologiske artsmangfold. Ønsker du mer

INNHold

forord.....	1
Ordliste.....	3
1 Bakgrunn for plan – om planen.....	4
1.1 Pilotprosjekt MD	4
1.2 Arbeidsprosess og plandokument	4
2 Rammevilkår.....	5
2.1 Hvorfor en egen plan for Naturmangfold?.....	5
2.2 Lowerk om naturmangfold og forhold til andre planer	5
3 utfordringer	7
3.1 Arealendringer	7
3.2 Klima.....	7
3.3 Fremmede arter.....	7
3.4 Forurensing	8
3.5 Høsting, friluftsliv og bruk av naturområder	8
4 Mål og strategier.....	8
5 Naturen på Utsira	9
5.1 Kartlagte naturverdier	9
5.2 Kunnskapshull.....	10
5.3 Utvalgte naturtyper	11
5.4 Skog og krattvegetasjon	12
5.5 Ferskvann, våtmark og myr	12
5.6 Strandberg og fuglefjell	13
5.7 Utvalgte naturtyper og naturreservat.....	13
5.8 Marine Naturtyper	13
5.9 Viktige arter - rødliste	14
6 Viktige hensyn i bevaring av artsmangfold, landskap og naturtyper.....	14
7 Ulike støtteordninger for naturmangfold.....	15
8 Handlingsplan.....	16
9 Kilder og videre inspirasjon	16

ORDLISTE

Art: En samling med individer som kan krysse seg med hverandre og utveksle gener. Noen arter (f.eks. sopp) kan imidlertid formere seg uavhengig av andre individer (ved celledeling, knoppskyting og jomfrufødsel)

Biologisk mangfold: Jordens variasjon av livsformer – millioner av planter, dyr, sopp og mikroorganismer, deres arvestoffer og det kompliserte samspillet de er en del av.

Naturmangfold: Biologisk, landskapsmessig og geologisk mangfold.

Naturtype: Et ensartet, avgrenset område i naturen som omfatter plante- og dyrelivet med tilhørende miljøfaktorer.

Rødliste: Oversikt over truede og sårbare arter. Lista inneholder også arter som er naturlig sjeldne og derfor utsatt for å dø ut. EN art som er direkte truet, står i fare for å dø ut i nærmeste fremtid. En art som er sårbare er i sterk tilbakegang.

Rødliste for naturtyper: En risikovurdering av hvilke naturtyper/naturlandskap som kan forsvinne fra norsk natur. Naturtyper som er på denne rødlista, omtales som trua naturtyper.

Semi-naturlig: Naturtyper som har oppstått i sammenheng med menneskelig aktivitet. De ulike arter i en semi-naturlig naturtype er avhengig av fortsatt aktivitet som; slått, sviing eller beiting for å hindre gjengroing til skog. På godt Norsk omtalt som 'kulturlandskap'

Utvalgte naturtyper: En naturtype som Kongen i statsråd (regjeringa), har bestemt skal anses som særlig viktig i offentlig saksbehandling. En utvalgt naturtype får en handlingsplan som beskriver hvordan den kan sikres. Kystlynghei er en utvalgt naturtype.

Blå-skog: Tareskog, ålegress-enger og andre samfunn i tidevannssone i havet. [se havforskningsinstituttet](#)

Blågrønne strukturer: Brukes mest i Urban planlegging. Fra hengende hager, drenering av tak, via åpne renseskip, parkanlegg og ut til skog. Eller fra fjord til fjell. Mye brukt i fylkesplanlegging i Rogaland

Urban: storby-tilnærming

Økologi: Læren om samspillet naturen.

Økosystem: Naturtyper med organismer tilpasset et bestemt naturmiljø.

1 BAKGRUNN FOR PLAN – OM PLANEN

I desember 2022 besluttet Norge å verifisere Naturavtalen til FN, Montrealavtalen COP15, som forplikter nasjonen å verne 30% av landareal og havareal, samt restaurere 30% av forringede/tapte naturområder. Over en million arter er direkte truet av utryddelse og verden har [mistet over 69% av sine ville bestander](#) av dyr siden 1970, ifølge WWF sin Living Planet Report 2022

Utsira kommune har siden tidlig 1990-tall, vært en foregangskommune innen Naturmangfold (biologisk mangfold) Vi var den første norske kommunen med egen fremmedartsliste (svarteliste) bare måneder etter at Artsdatabanken gav ut første svarteliste i 2007. Siden har vi fulgt Artsdatabanken sine revisjoner fram til endelige oppdaterte [fremmedartsliste 2023](#) og [Rødliste 2021](#). Hele øykommunen Utsira ble i 2022 innlemmet som [ett av Norges 51 utvalgte kulturlandskap \(UKL\)](#). Begrunnelsen for utvelgelse, var det godt bevarte kystlyngheilandskapet. De fleste av våre rødlistede arter er knyttet til havets knappe ressurser og arter som har vennet seg til en langvarig landbruksdrift med kraftig beiting av husdyr og jevnlig brenning av våre lyngheier.

En kommunedelplan for Naturmangfold skal gi oss oppdatert kunnskap, og peke ut de biologisk viktigste områder for ulike arter, samt de mest særpregede landskapstyper som har mest behov for vern mot klima og naturødeleggelse. Hele øykommunen er også [ett av nasjonens 51 Utvalgte Kulturlandskap UKL](#), så vi har også et ansvar å sørge for gode forutsetninger for fortsatt landbruksdrift i kommunen, hvor en tar vare på biologisk mangfold og kulturminner i dyrkings- og beitelandskapet vårt. 28 av våre 66 truede rødlistearter er knyttet til jordbrukslandskapet og hvordan våre bønder skjøtter sine arealer.

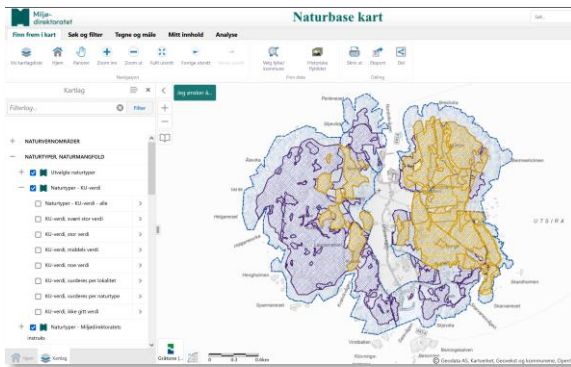
1.1 PILOTPROSJEKT MD

Utsira kommune har deltatt i andre runde av [pilotprosjekt med utarbeidelse av kommunedelplaner](#) for naturmangfold i regi av Miljødirektoratet. Alle deltakende kommuner har fått utbetalt kr 100.000,- til utarbeidelse av plan. I hovedsak midler til å dekke frikjøp av ressurser til å utarbeide planen i en ellers presset administrasjon.

1.2 ARBEIDSPROSESS OG PLANDOKUMENT

Utsira Formannskap (planutvalg) vedtok utarbeidelse av Utsira kommune engasjerte Ragnhild Hoff til utarbeidelse av planen. Ragnhild hadde mange samtidige prosjekt, med oppstart av Områdeplan for Søreivågen i regi tettstedsprosjektet til Rogaland Fylkeskommune og ferdigstilling av kulturminneplan. [Planprogram for kommunedelplan Naturmangfold](#) ble vedtatt i april 2022. Miljø- og plansjef overtok ansvar med ferdigstilling av plan. I løpet av 2022-2023 er hele Utsira NiN-kartlagt.

Kommunedelplan

Dverglin *Radiola linoides* en sterkt truet (EN) liten blomst som vokser i våre semi-naturlige naturbeiter. [Les mer om vår postkort art.](#)

Med stramme tidsfrister, så har vi prioritert å sammenfatte eksisterende kunnskap og heller la høringsinnspill komme inn etter første behandling i planutvalg (formannskap) og gjennomføre temaverksteder med innspill på pollinerende insekter, slåtteeenger/hvordan unngå 'parkifisering' av våre hager og kommunale uteområder o.l.

Med utsendelse av en forholdsvis uferdig plan, så ble det naturligvis mange og svært gode høringsinnspill til vår kommunedelplan. Vi mener selv at vi har fått et godt løft for videre arbeide med Naturmangfold, Naturtyper og spesielle naturforekomster.

Høringsrunden har vært tidkrevende men vi sitter igjen med en betydelig bedre kommunedelplan, mer nasjonalt samkjørt kart og en mer komplett handlingsdel for kommunen vår.

2 RAMMEVILKÅR

2.1 HVORFOR EN EGEN PLAN FOR NATURMANGFOLD?

Vår tids store utfordringer som påvirker de fleste av FN sine bærekraftsmål, kan beskrives som klimakrisen og naturkrisen. Våre langvarige utslipp av CO₂ fra brenning av kull og olje har gitt oss endrede værsystemer og påvirkning av vekstbetingelser på land og til havs. Ved satsning på mer grønn energi, trengs det store arealer og vi har mistet store naturområder. Klimakrisen er en av de største trusler for naturmangfold. Med raske endringer i værsystemer påvirkes fuglene og plantene sine hhv ankomsttider/trekkruiter og blomstringstidspunkter. Varmere temperaturer medfører at mer varmekjære arter og sykdommer kan vandre inn i nye miljøer. Så vi må løse begge kriser samtidig.

Denne planen tar utgangspunkt i Naturkrisen. Vi kan ikke miste flere verdifulle områder for naturmangfold. Derfor må vi få kunnskaper om hva som er verdifullt å bevare på Utsira. Planen har også en rullerende handlingsplan med tiltak som styrker våre innbyggere sin holdning til biologisk mangfold, kartlegging av fremmede og truede arter, samt tiltak som kan hindre tap av natur og tips til naturtyperestaurering.

2.2 LOVERK OM NATURMANGFOLD OG FORHOLD TIL ANDRE PLANER

Naturen har en egenverdi og naturen skal forvaltes slik at planter og natur som finnes naturlig skal sikres i levedyktige bestander. Variasjonen av naturtyper, landskap og geologi skal

oppretholdes. En langsiktig og fornuftig bruk skal bringe naturgodene videre til framtidige generasjoner.

Her er verktøyene vi har når vi skal lage og håndheve en plan for naturmangfold:

FN [Konvensjonen om Naturmangfold](#) – Rioavtalen 1992, med blant annet Agenda 30 (FN's [Bærekraftsmål](#) i 2015), kom endelig i havn med [FN's Naturavtale COP15](#) – Kunning-Montreal avtalen i 2022. Der medlemslandene blant annet har forpliktet seg til å bevare 30% natur og restaurere 30% av tapt natur. Norge ratifiserte Naturavtalen i 2023.

[Stortingsmelding 35 \(2023-2024\)](#) Bærekraftig bruk av natur sier hvordan Regjeringen sin politikk skal bidra til å ta vare på naturmangfoldet. Der man særlig løfter fram bruk av naturregnskap opp mot arealregnskap. Samt vektlegger kommunen sin forvaltning og bærekraftig bruk av arealer. Med siste endringer i mai 2025 gitt i [rundskriv T-2/16](#) om miljøforvaltningens innsigelsespraksis med alternative løsninger og avbøtende tiltak

Rogaland Fylkeskommune og Statsforvalteren i Rogaland har en del gode strategier og delplaner om blant annet [bekjemping av fremmede arter](#), [klimatilpassingsplan](#) og valg av naturbaserte løsninger. Samt bevaring av [blågrønne korridorer](#) (sør-fylket) i tettbygde strøk, men enda ingen egen strategi/delplan som går direkte på naturmangfold.

I Utsira kommune sin gjeldende kommuneplan '[samfunnsdelen 2012-2022](#)' er ett av tre delmål 1) *Gjøre klimavennlige valg for å nå en visjon om et bærekraftig null – utslippssamfunn*. Under tema miljø- og klima har vi også arbeidsmål om: å være en *foregangskommune innen biologisk mangfold* og *stimulere næringsliv og innbyggere til miljøvennlig produksjon og forbruk*.

Forhold til andre planer i kommunen:

Kommunedelplan for naturmangfold er et grunnlagsdokument for kommuneplanens samfunnsdel og vårt arbeide med ny arealplan til kommuneplanen. Planen vil også være nyttig opp mot framtidige dispensasjonssaker fra kommuneplan.

Vi holder fortiden på med revisjon av gjeldende kommuneplan med tilhørende samfunnsdel, arealdel og retningslinjer til arealdel.

Lowverk:

[Naturmangfoldloven](#) er den mest sentrale loven innen artsmangfold og gjelder for alle enkeltpersoner/staten og for alle store/små tiltak. [Plan og bygningsloven](#) stiller også krav til bærekraftig utvikling og gjør det mulig å ta miljøhensyn inn i arealforvaltningen. [Jordbrukslova](#) har også hensyn til samfunnsgagnlig bruk av jord og naturressurser og [vannressursloven](#) regulerer den viktige kantvegetasjonen langs vassdrag.

3 UTFORDRINGER

Det er forskjellige tilnærminger til viktigste trusler for naturmangfold på Utsira. Dersom vi tar utgangspunkt i artsdatabanken sine oversikter på artsnivå og hovedvekt på terrestriske økosystemer. Så kommer man litt annerledes ut enn hvis man ser på utfordringer innen ulike økosystema der klimaskapte endringer utgjør en større trussel. Vi som er øyboere vil først merke omfanget av klimakrisen, når det uendelige hav blir påvirket av økt temperatur og saltinnhold. Særlig større pelagiske fiskestammer er finstemte når det gjelder kleske temperatur for fiskeegg som flyter med havstrømmer.

3.1 AREALENDRINGER

Med kun 6,15 km² landareal, eller drøye 6000 daa, så sier det seg selv at et hvert varig inngrep på Utsira er kritisk med tanke på tap av natur. Den fulldyrka jorda er 'hellig' produksjonsjord for landbruk, så da blir presset større på areal som ligger i randsonen av landbruksareal, inn mellom knauser og hammere. Landbruket har også blitt mer intensivt de siste 20-30 år, så det blir mindre variasjon i jordbrukslandskapet. Utsira kommune har en kommuneplan som sikrer vern av natur, og 2/3 av kommunen sitt landareal er regulert til ren LNF-formål (Landbruk, Natur og Friluftsliv).

Med stort press og inngrep i arealer på land, så ser vi allerede i dag, at det meste bli flyttet ut i havet til slutt. Der våre 138.000 daa store havområder og kystvann vil bli utfordret med; Offshore vindkraft, offshore oppdrett av fisk, bølgekraft, økt ferdsel og kabler. Der vi i dag har kystvann i henhold til vanddirektivet med svært god økologisk tilstand og god kjemisk tilstand. Samt det store presset som allerede foregår med tilførsel av næringsalter i forbindelse med økt temperatur i havet.

3.2 KLIMA

Globale nåværende og historiske utslipp av CO₂ til atmosfæren gir oss en varmere klode og har også stor betydning lokalt her på Utsira. Ikke bare i form av ekstremvær, men også endrede betingelser i vekstforhold, klekking og spiring i et varmere klima og hav. Klima påvirker også introduksjon av fremmede arter, som kan få økt utbredelse i et varmere klima.

3.3 FREMMEDE ARTER

Lenke til siste versjon av [Fremmedartsliste for Utsira kommune](#)

Utsira kommune har kartlagt og overvåket fremmede arter som gjør og kan gjøre stor skade på vårt stedegne natur- og kulturlandskap. Helt siden første 'Nasjonale svarteliste' kom i 2007. I siste versjon av Fremmedartsliste for Utsira pr 2023, finnes det en fullstendig oversikt over 26 arter med svært høy risiko (SE) og 14 høy og potensielt høy risiko (HI/PH). Fremmede arter som

er tatt med til Utsira med menneskelig aktivitet, kan spre seg fort i et nytt miljø og kan true noen av våre eksisterende, lokale rødliste-arter (truede arter), som vi ønsker å bevare på øya vår. Eller føre til ulemper for hagebruk, jordbruk eller føre til gjengroing av kystlyngheia vår, som har gitt oss status som Utvalgt kulturlandskap.

3.4 FORURENSING

Forurensning er ikke bare oljeutslipp eller andre miljøgifter på avveie. For Utsira kan det også være overgjødning av utmarksbeiter, som kan få mer nøysomme planter til å forsvinne. Plast i havet er en stor trussel for hele næringskjeden i form av mikroplast opptak i små plankton til større rovfugl og rovfisk.

3.5 HØSTING, FRILUFTSLIV OG BRUK AV NATUROMRÅDER

På Utsira er det få landlevende arter, som blir høstet i større omfang, slik at det kan true enkelte arter. I havet derimot, er den rødlistede hummeren, av stor betydning for hele Utsira-samfunnet. Høsting av hummer og sjøkreps har stor betydning for lokalt fiskeri, fritidsfiske, kystkultur og identitet.

Satsing på naturbasert reiseliv med tilrettelegging for fotturer i utmark og for 'fuglafolket', kan også gi mer stress for enkelte arter i kritisk yngle og hekketid.

4 MÅL OG STRATEGIER

Hovedmål:

Unngå tap av verdifull natur og viktige leveområder for dyr og planter.

Få kjennskap til alt artsmangfold gjennom forskning og overvåking av truede arter og fremmede arter som kan gjøre skade på Utsira sin natur.

Motivere til økt kunnskap om biologisk mangfold og ønsker om å bevare øya si

Strategier:

Verne om viktige områder for biologisk mangfold (se kart). Kartlegge i sjø og andre områder hvor vi har lite kunnskap om biologisk mangfold på Utsira.

Velge og oppfordre til naturbaserte løsninger når nye tiltak iverksettes.

Legge til rette for forskning på biologisk mangfold og jobbe fram ønsker om å presentere data i et framtidig følgeforskningssenter. Samarbeide med frivillige lag og foreninger innen naturmangfold.

Gjenskape tapt natur, ved aktiv satsning på naturrestaurering, samt gjøre områder mer attraktive for flere blomster og insekter.

Utsira kommune har allerede gjort en del grep for å hindre tap av natur. Over 2/3 av øya er regulert som ren LNF (område for Landbruk, Natur og Friluftsliv) og fredningszone i 100 metersbeltet. Ved å bruke de verktøy vi har, med sterk håndheving av gjeldende arealdel.

Samt kartfesting av nasjonalt viktige, regionalt viktige, svært viktige lokale og viktig lokale områder for flora og fauna, vil vi hindre tap av de viktigste områder for biologisk mangfold. Se kartvedlegg.

Samarbeide med lokale bønder i UKL ordning (Utvalgt kulturlandskap) kan også brukes til naturmangfold-prosjekter, slik som gjenskaping av tidligere slåtteeenger og myrslått.

Samarbeide med skole og lokale lag og foreninger vil også være viktig for økt forståelse og økt interesse for bevaring av biologisk mangfold.

5 NATUREN PÅ UTSIRA

5.1 KARTLAGTE NATURVERDIER

Utsira er en god representant for landskapstypen “Ytre øyer og kystlandskap” i Norge. Hele øykommunen ble pekt ut som [utvalgt kulturlandskap i 2022](#) i regi Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og Riksantikvaren.

I sist oppdatert [rødliste for 2021](#) teller vi totalt 66 truede arter, hvorav 3 (1) kritisk truet, 15 (12) er truet, 18 sårbar og 30 (27) er nær truede arter. Tallene i parentes er arter som opptrer her mer sporadisk og ikke årvisst. De fleste rødlistede arter er knyttet til sårbare marine miljøer og den truede landskapstypen kystlynghei. Vår rødliste teller kun arter som har lokale bestander, hekkende og ynglende på Utsira, og ikke tilfeldige trekkgjester med rødlistestatus.

Det er lange og gode tradisjoner med innhenting av data om biologisk mangfold fra Utsira. Helt siden [James Lawrence Chatwort Musters](#) brukte Utsira som lokasjon for å bevise hans teori om sjeldne fugler fra 1920-tallet og samtidige plantestudier i regi [Rolf Nordhagen](#) på Utsira. Artsmangfoldet er preget av at det er lite innslag av kalk fra berggrunnen, men beliggenheten to mil ut i havet gjør Utsira svært interessant som kartleggingsobjekt av biologisk mangfold. Einar A Stokka gjorde en ny flora inventering, basert på Nordhagen sine studier i 1971.

I 1987 ble det utarbeidet et [viltområdekart i regi Fylkesmannen i Rogaland](#), bestående av 56 ulike områder for vilt. Hovedsakelig hekkeområder for sjøfugl og enkelte områder for rastende småfugl. Mange av disse områdene er forlatt som hekkelokaliteter og sjøfugl har funnet nye områder siden kartlegging i 1987. Det er også foretatt en del mindre inventeringer på sopp, lav og alger fra 70-tallet til nåtid.

I 1992 fikk Utsira kommune ansatt Atle Grimsby som miljøvernkonsulent i et spleiselag med staten, som et ledd i MIK-reformen (Miljøvern i kommunene). Oppdraget gikk bla ut på å lage et MRP (Miljø- og naturRessurs Program) for samtlige kommuner. [Miljø- og Naturressurs program for Utsira kommune ble ferdigstilt i 1998](#). Her finner man komplette artslister alle kilder ajour til 1997. Det er mulig å søke på enkeltord i søkefila ved å trykke Ctrl+F i dokument.

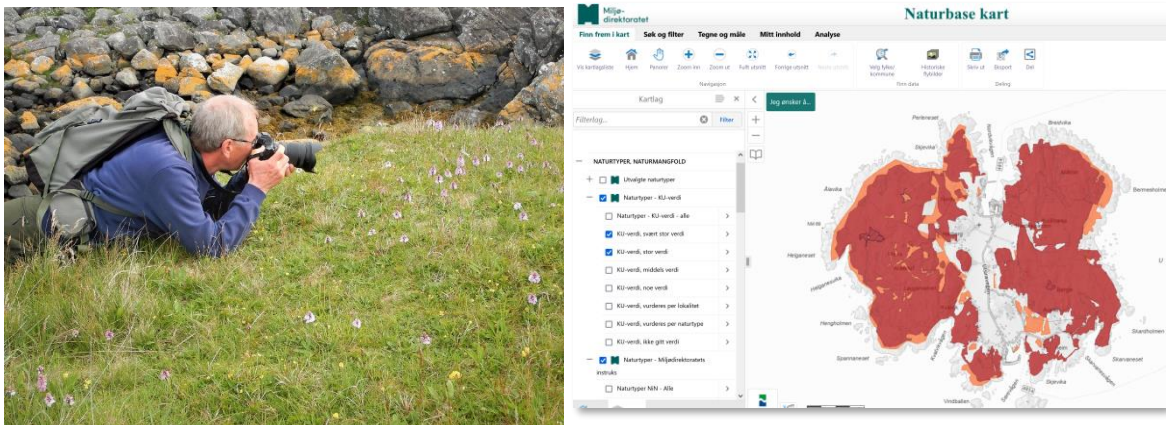
[Utsira Fuglestasjon](#) har drevet årlige observasjoner av fuglefaunaen siden 1992 og fører oppdateringer på [total artsliste – 335 arter](#). Mange fuglekikkere kombinerer fugl med insekter og blir hektet på enkelte artsgrupper. I 2014 rundet vi 1600 arter på total artsliste for Utsira – Jostein Austevik [artsjakten på Utsira](#).

Total artsliste for Utsira kommune teller i skrivende stund [2199 ulike arter \(taxa\), registrert på artsobservasjoner.no](#) [335 fugler](#) hvis vi ikke teller underarter og ikke spontant opphav.

Gulbrystsnipe *Calidris bairdii* en sjelden gjest fra andre siden av Atlanteren er siste tilførsel til fuglelisten den 11. september 2024.

I løpet av 2022 til 2023 har vi NiN-kartlagt hele Utsira for verdifulle Naturtyper ved hjelp av NiN-kartlegger Anders Lundberg. Alle data er lastet opp i [Naturbase kart til MD](#) – Miljø direktoratet. Det er også mulig å hente opp fakta-ark på de ulike kartlagte områder.

NiN-kartlegger Anders Lundberg har kartlagt det meste av nature på Utsira. Kystlynghei og seminaturlig eng i svært god utforming.

De mest verdifulle områder ligger utenfor byggegrense som ble angitt i [kommuneplanen sin arealdel](#) i 2013. Med unntak av fritidstomter og utvidelse mot Austrheim.

5.2 KUNNSKAPSHULL

Vi mangler en del kunnskaper om våre blågrønne skoger under havets overflate og det er heller ikke sammenfattet mer helhetlige oversikter over sopp, lav og alger. I løpet av 2025 vil det bli utført en mer gjennomgående totalinventering av moser på Utsira, med støtte fra natursatmidler.

Selv om vi har god oversikt over fugl, karplanter og flere grupper innen evertebrater så vil det også være nyttig med fortsatt støtte til overvåking og dekning av lengre tidsrekker for disse artgrupper. Særlig med tanke på en mer overordnet 'Øybiografi-samling' for hele kommunen.

Ved nye tiltak i sjø og planarbeid som går ned til sjø, vil det være naturlig å kreve kartlegging under sjø, særlig med tanke på truet landskapstype særlig sukkertareskog.

Utsira Fuglestasjon har gjort et betydelig bidrag til kunnskaper om fugletrekket på Utsira med over 33 år med sammenhengende ringmerkingsaktivitet, tellinger av sjøfugltrekk og samling av oversikter samtlige funn av ulike fugler som har opptrådt på øya.

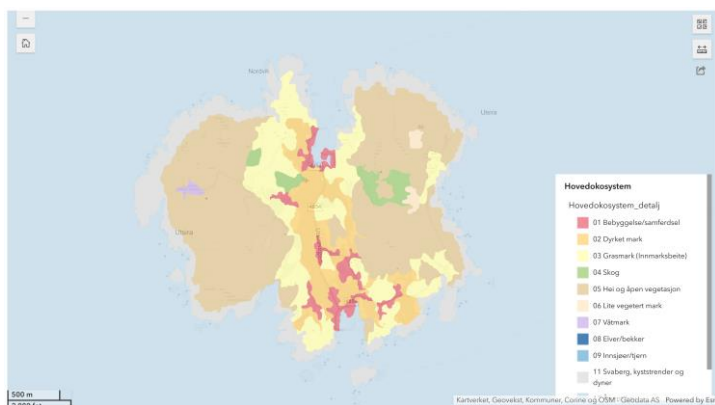
Utsira kommune har fulgt med i planer for Utsira Nord, siden området ble kjent i 2010 og senere lyst ut som en av to piloter på havvind i 2018. Vi har stresset samtlige enkeltseksjoner og senere samtlige interesserte konsortium som har vært på besøk. Vi kan ikke drite oss ut på fugl har vært gjennomgangstema. Vi har også signalisert ulike kunnskapshull og sammen lagt strategier på hvordan disse kan dekkes. Dette har bidratt til at ny teknologi har blitt utprøvd med støtte fra næringen. Samt en storstilt forskning på Utsira, Utsira Nord og videre ned langs kysten. Mange direktorat og forsknings institusjoner kan takke Utsira kommune for den innsatsen vi har lagt ned i jevnlige møter med næringen. Mye av den pågående forskningen er sammenfattet i fugl og havvind på utsira.no.

5.3 UTVALGTE NATURTYPER

Det skjer store endringer innen fagfeltet, nærmest årlig og betydelig siden oppstart av denne kommunedelplanen i 2022.

Siden oppstart har vi fått inn økosystemkart og naturregnskap. Økosystemkart er en grovere kartlegging av økosystemer basert på EU sine tilnærminger til tema. Der særlig vanndirektivet har fått større plass med bærekraftig forvaltning av kystnært hav (ut til 1 nautisk mil), ferskvann og våtmarker.

Vi har likevel tenkt å følge en forenklet NiN kartleggingsmal for ulike naturtyper. Der vi først og fremst løfter fram truede naturtyper som er representative for øya vår. En fullstendig liste over naturtyper er nærmest uttømmende.

Hovedtype	naturtype-	areal	Andel av total %	status	prioritet
Naturlig åpne - lavland	Fuglefjell-eng og fugletopp	?	< 0,01	Sårbar (VU) Naturtype krever stadig tilførsel av fuglegjødsel. Utsira har flekkvise forekomster få over 50 m2, en del tuer med rovfugl ribb. Potensiale for rødlistede arter	

Semi-naturlig mark	Kystlynghei	1100 daa (+)	20% av landareal	Sterkt truet (EN) Naturtype krever beiting og jevnlig avsviing for ikke å gro igjen. Utsira det meste av Austremarkje og store deler av Vestremarkje
	Semi-naturlig Strandeng	?	<0,01	Sterk truet (EN) Naturtype, nedbygging, opphør av beite, tilrettelegging. Lite tidevannsforskjeller her. Små restareal Grunnevikje og Småvågane
	Naturbeitemark	1300 daa (+)	22% av landareal	Sårbar (VU) Naturtype. Største deler av Vestremarka med fine snaubeitete utforminger i tidligere hestebeite og i randsoner inn mot dyrka mark.

Fullstendig [oversikt over ulike naturtyper](#) – Utsira kommune vil utarbeide en egen lokal oversikt over rødliste for naturtyper etter [revisjon som kommer i 2025](#), ala egne eksisterende oversikter over rødlistede arter og fremmedarter. se HP

5.4 SKOG OG KRATTVEGETASJON

Skog som økosystem: Skogen er viktig skjul for hekkende fugler, verner mot vind og bidrar til opptak av CO₂ til atmosfæren og derav demping av klimakrisen. 80% av CO₂ opptaket foregår i bakken under skogen, der sopp, mose og biller bryter ned døde trær. Disse prosessene er nærmest fraværende i en tett sitkaskog

Skogene på Utsira: Utsira har ikke noen naturlig skog. Det meste av skogene våre er plantet i skogreisningsprosjekt i regi Skogreisningsfondet på tidlig 60-tall og ut til ca. 1980. Eneste trær som vokser opp i vind og saltpåvirkede Utsira er sitkagran og buskuru. Disse er fremmede treslag som opprinnelig hører hjemme på vestkysten av Canada/Amerika. På Norsk jord spirer sitkafrø svært villig og vi får stor spredning av frøspredd skog rundt de opprinnelig plantede skogene.

5.5 FERSKVANN, VÅTMARK OG MYR

Åpent vann og myr som økosystem: Vann er viktigste kilde til liv, og mange steder en knapphetsressurs. Langs bekkekanter, i littoralsonen (ferskvann), fjæresonen (salt- og brakkvann), sumper og myrer som tidvis oversvømmes av vann er det rikest biologisk produksjon og størst artsmangfold.

Vann og våtmark på Utsira: Åpent ferskvann er svært begrenset og en verdifull ressurs på Utsira. Foruten småpytter i strandberg og ute på de våteste partier i våre myrer, så er; Laugarvatn (oppstemt drikkevann), Måskittmyr og Grønhildermyr (oppspadde torvuttak) samt Veito (åpen grøft) de viktigste vannsystemer i kommunen. I tidligere tider ble mindre bekker stemmet opp på Pedlestemmen, Skjevika Nord og stemmen på Aust ved Bekkjarvik.

5.6 STRANDBERG OG FUGLEFJELL

Fuglegjødlets berg har sitt eget kjemiske miljø, og vi kan få inn merk kalkkrevende arter av blomster, lav og moser. Nakne berg og høye bergskrenter er også gode hekkeplasser for sjøfugl og nær ressursene i havet.

5.7 UTVALGTE NATURTYPER OG NATURRESERVAT

Dersom man skal gå dypere inne i forståelsen av artsmangfold, så må man også se på alle landskapstyper under ett. Slik som ulike landskapsformer og naturtyper. Artsdatabanken har vurdert ulike Naturtyper etter sårbarhet i egen [Norsk rødliste for Naturtyper 2018](#) En ny og mer standardisert oversikt er ventet i 2025. Det er også en del systematikk i naturtypeinndeling, slik som overordnet 'naturbeitemark' utgjør også 'semi-naturlig eng' med ulike undertyper. Vi fokuserer på truede naturtyper som finnes på Utsira.

5.7.1.1 Kystlynghei

Mest typisk for Utsira er den sterkt truet (EN) naturtypen T34 [Kystlynghei](#). Utsira kommune har store områder med godt bevart og fint skjøttet kystlynghei i Austremarkje. Godt bevarte kystlyngheiområder er kanskje, viktigste grunn til at hele øykommunen ble pekt ut som ett av Norges 51 Utvalgte Kulturlandskap i 2022. Skjøtsel av kystlyngheiene er godt ivaretatt i vår [forvaltningsplan for Utvalgt kulturlandskap \(UKL\)](#) og tilskuddsordning via RMP med faste årlige tilskudd til våre bønder som beiter med dyr i kystlyngheiene våre.

5.7.1.2 Strandeng

Gjennom langvarig og hardt beite i strandsonen, får vi egne miljøer hvor mer salttolerante arter som saltsiv, ulike sivaks og urter har bedre betingelser. Mange strandenger gror igjen, slites ned av friluftsliv, eller bygges ut, og er derfor på liste over rødlistede naturtyper. Utsira har noen fine og godt utviklede strandenger i Småvågane, Grunnevikje, samt Skjevika i nord og sør.

5.8 MARINE NATURTYPER

I første høringsutkast var marine naturtyper utelatt. Vi hadde kjennskap til grovere kartlegginger av tare- og skjellsandforekomster som dekker hele øya. Disse er nå tatt inn i kartet til delplan for naturmangfold.

Utsira kommune var tidlig ute med kystsoneplanarbeid [StavA 2001](#) og vi kartla selv hele strandsonen i en [digital bildeløsning](#). Første kystsoneplan fra 2001 med temakart er grunnlag for Naturområder og Akvakulturområder i sjø som er videreført til dagens arealdel til kommuneplan. Det er også utarbeidet en egen [mulighetsstudie for marine næringer](#) i 2008, som sier litt om bærekraftig høsting av marine ressurser i havet. Tang og kamskjell er noen av [fremtidens næringer på Utsira](#)

Tang og tare har allerede en viktig betydning på Utsira. Det finnes fem større høstingsfelt for tare som roterer med 5 års sykluser. Samt en litt mer bærekraftig og lokal bruk i regi [Dahmsgård](#) som høster og foredler tangprodukter til egen restaurant.

5.8.1.1 Tareskog

5.8.1.1.1 Sørlig sukkertareskog

Finnes på de minst bølgeutsatte områder i Kvalvikvågen, Småvågane, Grunnevikje og skjermede vikar på aust. Sørlig sukkertareskog er en sterkt truet naturtype som har vært i sterk tilbakegang siden 1990

5.8.1.2 Skjellsandforekomster

Utsira kommune har rikelig med skjellsandforekomster under littoralsone, samt noen få spredte på land

5.9 VIKTIGE ARTER - RØDLISTE

Rødliste 2021 er den siste oppdaterte liste over truede arter i Utsira kommune. Listen er tilpasset til lokale forhold med arter som har Utsira som fast leve og yngleområde. I oppdatert rødliste for Utsira 2021 teller vi nå totalt 66 rødlistede arter, hvorav 3 (1) kritisk truet, 15 (12) er truet, 18 sårbar og 30 (27) er Nær truede arter. Mest overraskende i oppdatert rødliste for 2021, var vanlige arter som hummer og gråmåke. Våre truede arter er i hovedsak knyttet til sjø og kystlynghei, hvor vi har et nasjonalt ansvar med på passe på våre sjøfuglreservat og fortsatt skjønne våre vakre kystlyngheier. Det er mulig å lese [mer om alle våre rødlistede arter her](#)

Artsdata er ferskvare, og det kan skje store endringer, i løpet av et ti-år. Mye av artsdataene som forvaltningen sitter på, er utdatert, mangelfull eller lagt inn av ukyndige privatpersoner. Slik som en 'nesten' rødlistet stær (NT) som flyr forbi Røvartre i mars, blir til eget, stort 'artsvern-område'. Det innrissede området på Røvartre, rommet tidligere en fiskemåke-koloni, som var tegnet inn på første 'viltkart' for Utsira, men som nå holder til på Haganeset.

6 VIKTIGE HENSYN I BEVARING AV ARTSMANGFOLD, LANDSKAP OG NATURTYPER

Mister man helheten så forsvinner detaljene i bitte små ubetydelige daglige naturinngrep. Vi glemmer fort at de små restarealene rundt husene og inne i hagene våre også er natur. Enten vi rydder i hagen for så kaste noen planterester ut i en skråning. Eller vi kjører robot-klipper i stedet for å dyrke opp vår egen lille åkerlapp. Slik er det også i vår kommunale hverdag. De små plankrav og enkeltvedtak er med på å spise opp små restarealer som er viktige naturområder for enkelte arter. Slik som krav om parkeringsplass ved bygging av bolig, lekeareal, oppbevaring for søppelspann.

Føre-var-prinsipp

Det tar lang tid å registrere endringer i økosystem, samt krefter som påvirker ulike naturtyper. Derfor må vi handle etter et føre-var-prinsipp. I havets blågrønne tareskoger og traseer tar disse prosessene enda lengre tid. 200 år er anslått tid for restaurering av enkelte økosystemer i havet.

Bærekraftig bruk av begrensede arealer

Vi har begrensede arealer i kommunen, små inngrep som utvidelse av lagringsplass for rundballer eller et mer utstyrskrevenne landbruk utgjør lite, men i sum blir det en del daa når alle inngrep blir samlet under ett. Ny bruk av allerede fradelte areal bør være normen. Samt planvask og tilbakeføring av allerede

Avbøtende tiltak – gjenskape tapt natur

Når større samfunnsnyttige og arealkrevende lander i kommunen kan avbøtende tiltak være å restaurere tidligere tapt natur eller gjenskape nye områder som kan tiltrekke seg nye arter og gjenskape nye viktige områder for naturmangfold. Slik som åpning av Hølen eller biotopforbedring av Måskittmyr.

Naturregnskap – Arealregnskap

Utsira kommune jobber med tema på flere områder og gjennom prosjekt bla arv og fylkeskommunen sitt arbeide. Et framtidig mål kan være å bli en arealnøytral kommune.

Kommunedelplan for naturmangfold er en statusoppdatering og en samling av kunnskap/manglende kunnskap. Landskap, naturtyper og arter er i stadig endring. Kartlegginger av naturmangfold er ferskvare-data og krever stadig ajourhold og oppdatert kunnskap.

Ved større inngrep er det viktig med gode kartlegginger og oppdatert kunnskap om ulike arter i ulike Der en gjør gode avveininger eller tilstrekkelig avbøtende tiltak gjennom bruk av gode veiledere slik som [Kommuneveilederen](#) Miljødirektoratet

7 ULIKE STØTTEORDNINGER FOR NATURMANGFOLD

Liten er nærmest uttømmende siden Nasjonen har forpliktet seg ulike konvensjoner. Vi lister opp de mest aktuelle for støtte til naturmangfold:

- [Landbruksdirektoratet – søknad naturmangfold](#), de fleste via altinn. Utsira kommune er ett av 51 utvalgte kulturlandskap med egen lokal tilskudds-pott.
- [Naturesats](#) – midler til kartlegging / restaurering av natur MD
- [Naturrestaurering](#) MD mer spisset på restaurering
- Regionale midler til [natur i Rogaland](#) – Rogaland Fylkeskommune.

8 HANDLINGSPLAN

Eget dokument

9 KILDER OG VIDERE INSPIRASJON

Vi følger i hovedsak på MD sin [veileder for kommunedelplaner i naturmangfold](#)

Interessert i fugl?

[Utsira Fuglestasjon](#) er førstevalget på Utsira. Med full kontroll på alle funn på Utsira, fast ringmerking i Merkeskogen, månedslogger og bombe-uka i første helga i oktober. Utsira Fuglestasjon sin app '[Bombevarsel for Utsira](#)' med siste sjeldne fugler på Utsira

Birdlife Norge og [falkekubben](#) er en god start for de yngste

Lurer du på hvilken fugl som synger? Mobil-appen [Merlin](#) gir deg svaret

Interessert i insekter?

La humla suse har laget en fin intro til vanligste [blomsterfluer i Norge](#)

La humla suse har også sin egen nyttige [lenke-side til humler og blomster som humler liker](#)

Høstingsarter – Mat fra naturen

[Sopp og nyttevekster](#) er en god start hvis man vil sanke bær, sopp eller få inspirasjon til oppskrifter fra andre vekster i naturen

NIBIO har en fin [oversikt over makroalger](#) (tang og tare) – klikk på bilde for mer om arten.

Delta med dine egne registreringer av naturmangfold?

[artsobservasjoner.no](#) er en database hvor alle har mulighet til å legge inn sine egne registreringer av fugl, planter, fisk eller alger.

Skoleklasser og enkeltpersoner kan også bruke [miljolare.no](#) for å registrere sine funn.

Her er noen registreringer som [Utsira skole har deltatt på miljolare.no](#)